

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

**«Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ»**

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΕΙΡΗΝΗ ΔΙΜΤΣΑ

(Α.Μ 1340200300960)

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:
“ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ”

ΔΙΔΑΣΚΩΝ:

Καθηγητής κ. ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Εισαγωγή.....σελ.	2
B. Η συλλογική σύμβαση εργασίας (σ.σ.ε.)	
1. Ορισμός.....σελ.	3
2. Ικανότητα σύναψης.....σελ.	3
3. Νομική φύση – Δεσμευόμενα πρόσωπα.....σελ.	3
Γ. Η συνταγματική κατοχύρωση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας	
1. Στο Σύνταγμα του 1952.....σελ.	5
2. Στο Σύνταγμα του 1975.....σελ.	5
Δ. Ερμηνεία του Α. 22 παρ. 2 Σ	
1. Γραμματολογική μέθοδος.....σελ.	7
2. Συστηματική μέθοδος.....σελ.	8
α. Ειδικότερα η αλληλεξάρτηση των Α. 22 παρ. 2 και 23 παρ. 1 Σ...σελ.	8
E. Οι γενικοί όροι εργασίας (γ.ο.ε.)	
1. Έννοια.....σελ.	9
2. Ο κρατικός παρεμβατισμός στη ρύθμιση των γ.ο.ε.....σελ.	11
3. Η συμπληρωματική λειτουργία των σ.σ.ε.....σελ.	11
4. Το γενικό συμφέρον ως περιορισμός της συλλογικής αυτονομίας..σελ.	12
5. Νομολογιακή συρρίκνωση της συλλογικής αυτονομίας.....σελ.	13
ΣΤ. Βασικά συμπεράσματα.....σελ.	15
Z. Νομολογία.....σελ.	16
H. Παράρτημα νομολογίας	
1. ΣΤΕ (Ολ), 80/1977.....σελ.	17
2. ΣΤΕ (Ολ), 632/1978.....σελ.	19
3. Α.Π. (Ολ), 626/1980.....σελ.	21
Θ. Περίληψη.....σελ.	23
I. Summary.....σελ.	25
K. Βιβλιογραφία.....σελ.	27

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Η συνταγματική προστασία των συλλογικών συμβάσεων εργασίας»

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται αρχικά ο θεσμός των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Ορίζεται η έννοια του, οι προϋποθέσεις σύναψης των συμβάσεων και η νομική τους φύση. Στη συνέχεια, λαμβάνει χώρα συγκριτική ανάλυση της συνταγματικής κατοχύρωσης του θεσμού κατά τη διάρκεια ισχύος του Συντάγματος του 1952 και του πλέον ισχύοντος Συντάγματος του 1975. Μετά τη συντέλεση μίας γενικής οριοθέτησης των συλλογικών συμβάσεων εργασίας στο πλαίσιο του ισχύοντος Συντάγματος, ακολουθεί διεξοδική ερμηνεία του Α.22 παρ. 2Σ, το οποίο και αναγνωρίζει τον θεσμό των συλλογικών συμβάσεων. Μάλιστα, σε μεγάλη έκταση ερμηνεύεται υπό τη στενή αλληλεξάρτησή του με το Α.23 παρ. 1Σ, το οποίο κατοχυρώνει τη συνδικαλιστική ελευθερία. Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, αναλύονται οι γενικοί όροι εργασίας όπως αυτοί προβλέπονται στο Α.22 παρ. 2Σ. Πέραν της έννοιας τους, καταγράφεται και η προβληματική που υπάρχει αναφορικά με τον δικαιούχο ρύθμισής τους (κράτος ή συνδικαλιστικές οργανώσεις μέσω συνάψεως σ.σ.ε.). Εκτενής αναφορά γίνεται και στις νομολογιακές παραδοχές τις σχετικές με τη ρύθμιση των γενικών όρων εργασίας.

Αύγουστος 2007

Α΄ Η συλλογική σύμβαση εργασίας (σ.σ.ε.)

1. Ορισμός

Η συλλογική σύμβαση εργασίας είναι μια σύμβαση ιδιωτικού δικαίου που συνάπτεται μεταξύ των εκπροσώπων των συλλογικών συμφερόντων των εργοδοτών και των εργαζομένων με σκοπό τη ρύθμιση των ατομικών εργασιακών σχέσεων των μελών τους και γενικότερα την οργάνωση της επαγγελματικής ζωής στο πλαίσιο της άσκησης του δικαιώματος εργασίας.

2. Ικανότητα σύναψης σ.σ.ε

Ικανότητα προς σύναψη σ.σ.ε. έχει η πλέον αντιπροσωπευτική συνδικαλιστική οργάνωση των εργαζομένων στο πεδίο ισχύος της και οι αντίστοιχες εργοδοτικές οργανώσεις ή υπό προϋποθέσεις και μεμονωμένοι εργοδότες.

3. Νομική φύση σ.σ.ε – Δεσμευόμενα πρόσωπα

Ο νομικός χαρακτήρας της σ.σ.ε είναι διφυής. Έχει τη μορφή της συμβάσεως ιδιωτικού δικαίου μεταξύ υποκειμένων του ιδιωτικού δικαίου αλλά ταυτόχρονα επέχει και τη θέση νόμου. Ως σύμβαση έχει ενοχικό περιεχόμενο το οποίο δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη. Ως νόμος έχει κανονιστικό περιεχόμενο από το οποίο δεσμεύονται όχι μόνο τα μέρη που προέβησαν στη σύναψη της σ.σ.ε. αλλά και τα μέλη των συμβαλλομένων στη σύμβαση μερών, των οποίων και ρυθμίζει τις ατομικές εργασιακές τους σχέσεις. Μάλιστα, οι διατάξεις του κανονιστικού μέρους έχουν ισχύ ουσιαστικού νόμου, παράγουν δηλαδή δίκαιο και δεσμεύουν άμεσα και αναγκαστικά τις εργασιακές σχέσεις χωρίς να προβλέπεται η αναγκαιότητα να τις περιλάβουν πρώτα τα δεσμευόμενα μέλη, στις ατομικές εργασιακές συμβάσεις τους. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η σ.σ.ε αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων, με ισχύ κανόνα δικαίου. Αυτή η σπουδαιότητα της θα αναπτυχθεί περαιτέρω στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

Β´ Η συνταγματική κατοχύρωση των σ.σ.ε.

1. Στο Σύνταγμα του 1952

Κατά τη διάρκεια ισχύος του Συντάγματος του έτους 1952, οι απόψεις δίσταντο σχετικά με το αν προστατεύεται συνταγματικά ο θεσμός των σ.σ.ε. Η μία άποψη είχε αρνητικό περιεχόμενο ως προς την προστασία του ενώ η άλλη, θετικό περιεχόμενο θεωρώντας ότι οι σ.σ.ε. προστατεύονται συνταγματικά. Η τελευταία αυτή άποψη βασίστηκε στο Α. 11 του Συντάγματος του 1952. Οι οπαδοί της υποστήριζαν πως η προστασία των σ.σ.ε. μέσω των οποίων θεσπίζονται κανόνες δικαίου, αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της προστασίας της συνδικαλιστικής ελευθερίας, όπως αυτή κατοχυρωνόταν στο Α.ΙΙ. Αυτή η άποψη αν και αρχικά φαίνεται ορθή και βάσιμη ωστόσο δε λαμβάνει υπόψιν της το γεγονός ότι η συνταγματική προστασία των σ.σ.ε. προκύπτει από τον συνδυασμό των βασικών αρχών του Συντάγματος και όχι αποκλειστικά από την ερμηνεία του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι (Α.ΙΙ).

Γενικά, ο θεσμός των σ.σ.ε αποτελούσε ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα σχετικά με τη θέση που επείχε στο Σύνταγμα του 1952. Δείγμα αυτής της γενικότερης αμφισβήτησης αποτελεί και το γεγονός ότι είχε επικρατήσει διχογνωμία ακόμη και ως προς την ίδια τη νομική φύση της σ.σ.ε. Οι μεν, υποστήριζαν πως είχε τη νομική φύση πράξεως του ιδιωτικού δικαίου και οι δε, πως επείχε τη θέση κανόνα δικαίου.

2. Στο Σύνταγμα του 1975

Το Α. 22 παρ. 2 του ισχύοντος Συντάγματος αναγνωρίζει ρητώς τις σ.σ.ε. ως συμπληρωματικό έναντι του νόμου, θεσμό.

Η συνταγματική του αναγνώριση είναι δυνατόν να συναχθεί και από άλλες διατάξεις του Συντάγματος¹.

Συγκεκριμένα, από:

- Το Α.12 το οποίο κατοχυρώνει το ατομικό δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι. Το δικαίωμα δηλαδή της σύστασης ενώσεων και σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Η σύστασή τους έχει ως επακόλουθο τη δυνατότητα ίδρυσης συνδικαλιστικών οργανώσεων στο πλαίσιο της

¹ Βλ. Καρδαρά Αθανάσιο, *Οι κανόνες του δικαίου της εργασίας και η σχέση των προς την συλλογικήν σύμβαση*, Αθήνα 1978, σελ. 25-26.

λειτουργίας τους. Μέσω των συνδικαλιστικών οργανώσεων επιτυγχάνεται η σύναψη σ.σ.ε.

- το Α.22 παρ. 1 το οποίο προστατεύει το δικαίωμα εργασίας. Οι σ.σ.ε. έχοντας ως αντικείμενο ρύθμισης εργασιακά θέματα και ειδικότερα τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των μελών των συμβαλλομένων οργανώσεων, αποτελούν θεσμό επιβληθητικό της αποτελεσματικότερης άσκησης του δικαιώματος εργασίας.

- το Α.23 παρ. 1 το οποίο διασφαλίζει τη συνδικαλιστική ελευθερία και τα συναφή με αυτήν δικαιώματα. Η ισχύς και η λειτουργία των σ.σ.ε. αποτελούν εκδήλωση της συνδικαλιστικής ελευθερίας υπό τη θετική έκφανση της (ελεύθερης σύστασης σωματείων και ίδρυσης συνδικαλιστικών οργανώσεων στο πλαίσιο λειτουργίας τους).

- το Α.23 παρ. 2 στο οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα κηρύξεως απεργίας από τις νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Η απεργία είναι η απόρροια των άκαρπων διαπραγματεύσεων μεταξύ συνδικαλιστικών οργανώσεων και εργοδοτών με τις οποίες επεδιώκετο η σύναψη σ.σ.ε. για τη ρύθμιση εργασιακών ζητημάτων.

Ειδικότερα, από τον συνδυασμό των διατάξεων του Α. 23 παρ. 1Σ και 22 παρ. 2Σ, προκύπτει ότι ο θεσμός των σ.σ.ε. αναγνωρίζεται και από τις δύο αυτές διατάξεις. Στο μεν Α. 22 παρ. 2 ρητώς και αμέσως, στο δε Α. 23 παρ. 1 εμμέσως ως συναφές προς τη συνδικαλιστική ελευθερία δικαίωμα. Παρά το γεγονός όμως της συνταγματικής αναγνώρισης του θεσμού, θα πρέπει να διερευνήσουμε ως ξεχωριστό και το ζήτημα της έκτασης της συνταγματικής του προστασίας. Όπως προαναφέρθηκε, η συνδικαλιστική ελευθερία προστατεύεται από το Α.23 παρ. 1Σ. Οι σ.σ.ε. είναι το αποτέλεσμα της άσκησης του δικαιώματος της συνδικαλιστικής ελευθερίας. Συνεπώς, μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι οι σ.σ.ε. προστατεύονται συνταγματικά στο βαθμό και την έκταση που προστατεύεται και η συνδικαλιστική ελευθερία.

Γ' Ερμηνεία του Α. 22 παρ. 2 Σ

Το περιεχόμενο του Α.22 παρ. 2 Σ, είναι το εξής: «Με νόμο καθορίζονται οι γενικοί όροι εργασίας που συμπληρώνονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, συναπτόμενες με ελεύθερες διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία».

1. Γραμματολογική μέθοδος²

Η γραμματολογική μέθοδος είναι ένας τρόπος ερμηνείας της διάταξης την οποία εξετάζουμε, μέσω του προσδιορισμού της σημασίας που έχει η κάθε λέξη οι οποίες όλες μαζί απαρτίζουν το περιεχόμενο του κανόνα δικαίου. Ο προσδιορισμός τους δε, επιτυγχάνεται με βάση την ετυμολογία των λέξεων και με την χρήση γραμματικών συντακτικών κανόνων.

Με βάση λοιπόν αυτή τη μέθοδο ερμηνείας, συνάγεται ότι η ρύθμιση των γενικών όρων εργασίας μέσω των σ.σ.ε, εξαρτάται από τον νόμο. Μόνο στην περίπτωση που ο νόμος δε ρυθμίσει κάποιο εργασιακό ζήτημα, τότε είναι δυνατή η ενεργοποίηση της διαδικασίας των ελεύθερων διαπραγματεύσεων με σκοπό τη σύναψη σ.σ.ε. και ρύθμιση μέσω αυτής του ανακύπτοντος εργασιακού ζητήματος. Οι ελεύθερες διαπραγματεύσεις αποτελούν προϋπόθεση της σύναψης σ.σ.ε. Η άκαρπη έκβαση των διαπραγματεύσεων έχει ως αποτέλεσμα την ενεργοποίηση του θεσμού της διαιτησίας για την ειρηνική επίλυση και ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων.

Μέσω της γραμματολογικής μεθόδου αποκτήσαμε μία γενική «εικόνα» του κύρους και της θέσης που καταλαμβάνει ο θεσμός των σ.σ.ε. στο πλαίσιο του Α.22 παρ. 2Σ σε συσχέτισμό με όλες τις υπόλοιπες ρυθμίσεις και τους θεσμούς που κατοχυρώνονται στο οικείο άρθρο. Η γραμματολογική μέθοδος δίνοντάς μας μία πρώτη ερμηνεία της διάταξης μέσω της λεκτικής διατύπωσής της, θα λέγαμε πως αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο στην αρχική διερεύνηση νοημάτων της εκάστοτε διατάξεως. Ωστόσο, η διαδικασία ανεύρεσης του αληθινού νοήματος δε θα πρέπει να σταματά σε αυτό το πρώιμο ακόμη στάδιο. Για να καταλήξουμε σε μία βαθύτερη και πολύπλευρη ερμηνεία του Α. 22 παρ. 2Σ, θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσουμε μία άλλη πιο αποτελεσματική

² Βλ. Δημητρόπουλο Ανδρέα, Γενική συνταγματική θεωρία, Αθήνα 2004, σελ. 20.

μέθοδο ερμηνείας. Γι' αυτήν την ερμηνεία που επιδιώκουμε θα έλεγα πως περισσότερο χρήσιμη είναι η συστηματική μέθοδος η οποία και αναπτύσσεται ευθύς κατωτέρω:

2. Συστηματική μέθοδος³

Η συστηματική μέθοδος μας οδηγεί στην ερμηνεία της νομικής διατάξεως εξετάζοντάς την από την σκοπιά της γενικότερης και ειδικότερης ένταξής της στο σύστημα κανόνων στο οποίο ενυπάρχει.

Το Α.22 παρ. 2Σ εξαρτάται και συμπληρώνεται από άλλες συνταγματικές διατάξεις. Πρόκειται για τις διατάξεις των Α.12, 22 παρ. 1, 23 παρ. 1 και 23 παρ. 2Σ. Αναλυτική παρουσίαση αυτής της αλληλεξάρτησης προηγήθηκε ανωτέρω στο σημείο της ανάπτυξης της συνταγματικής κατοχύρωσης του Α.22 παρ. 2 στο ισχύον Σύνταγμα.

α. Ειδικότερα η αλληλεξάρτηση των Α. 22 παρ. 2 και 23 παρ. 1Σ.

Ιδιαίτερως εμφανής είναι ο συσχετισμός των Α. 22 παρ. 2 και 23 παρ. 1Σ. Κοινό χαρακτηριστικό των δύο διατάξεων είναι το ότι έχουν ως αντικείμενό τους τον τρόπο ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων. Όπως επισημαίνει ο Λεβέντης⁴, ομοιάζουν και στη ρύθμιση του οικονομικού και πολιτικού συστήματος της χώρας διότι η κρατική ρύθμιση των γενικών όρων εργασίας αποτελεί ένδειξη του κρατικού παρεμβατισμού σε οικονομικά και κοινωνικά θέματα. Ειδικότερα, **στο Α. 22 παρ.2Σ** προβλέπονται οι γενικοί όροι εργασίας ως ρύθμιση του κράτους καθώς και ο συμπληρωματικός ρόλος των σ.σ.ε. στη ρύθμισή τους. **Στο Α. 23 παρ. 1Σ** κατοχυρώνεται και προστατεύεται η συνδικαλιστική ελευθερία κατά την άσκηση της οποίας οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν τη δυνατότητα να ρυθμίζουν με σ.σ.ε. τους όρους εργασίας. Γενικά, προστατεύεται το δικαίωμα της συλλογικής αυτονομίας το οποίο περιέχεται στην άσκηση της συνδικαλιστικής δράσης. Είναι ένα από τα συναφή με τη συνδικαλιστική ελευθερία δικαιώματα μαζί με τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις και τους συλλογικούς εργατικούς αγώνες. Θα μπορούσαμε να ορίσουμε την έννοια της συλλογικής αυτονομίας ως την

³ Βλ. Δημητρόπουλο Ανδρέα, Γενική συνταγματική θεωρία, Αθήνα 2004, σελ. 35.

⁴ Λεβέντης Γεώργιος, Συλλογική αυτονομία και κρατικός παρεμβατισμός στο εργατικό δίκαιο, Αθήνα – Κομοτηνή 1981, σελ. 46.

εξουσία που έχουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις να προωθούν και να εξισορροπούν κατά τρόπο συλλογικό τα εργασιακά τους συμφέροντα όταν αυτό απαιτείται σε περιπτώσεις σύγκρουσής τους με αυτά της εργοδοτικής πλευράς. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η συλλογική αυτονομία προβλέπεται και στη Δ.Σ.Ε. 98/1949 η οποία στο Α.4. ορίζει ότι τα κράτη που την επικυρώνουν, οφείλουν να προωθούν τις απαραίτητες διαδικασίες για να έρχονται σε διαπραγματεύσεις οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι εργοδοτικές (ή οι μεμονωμένοι εργοδότες) έτσι ώστε μέσω της συνάψεως σ.σ.ε. να επιτυγχάνεται η ρύθμιση των όρων εργασίας. Τη Δ.Σ.. 98/1949 επικύρωσε και η χώρα μας με το ν.δ. 4205/1961. Έτσι, από την επικύρωσή της, σύμφωνα με το Α. 28Σ, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύει από κάθε άλλη αντίθεση διάταξη νόμου. Συνεπώς, η δυνατότητα ελεύθερης άσκησης της συλλογικής αυτονομίας είναι ιδιαίζουσας σημασίας για τη χώρα μας και η προσβολή της θα πρέπει να τιμωρείται αυστηρώς.

Παρατηρούμε λοιπόν, την εμφανή αλληλεπίδραση των δύο διατάξεων και τον αυτό σκοπό που επιδιώκουν με τα ίδια μέσα (σύναψη σ.σ.ε.) ή και με διαφορετικά (και με συλλογικούς εργατικούς αγώνες στο Α. 23 παρ. 1Σ).

Δ΄ Οι γενικοί όροι εργασίας (γ.ο.ε.)

1. Έννοια

Ένα από τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν το περιεχόμενο του Α. 22 παρ. 2 είναι και οι γενικοί όροι εργασίας. Όπως ορίζει αυτό, οι γ.ο.ε. αποτελούν κρατική ρύθμιση. Ο χαρακτηρισμός τους ως «γενικών» δημιουργεί έναν προβληματισμό γύρω από την έννοιά τους. Για ποιο λόγο ο νομοθέτης τους προσδιόρισε με τη χρήση αυτού του επιθέτου; Ποιο το νόημα τους; Επιδιώκεται η διαφοροποίησή τους από ειδικούς όρους και αν ναι, σε ποια σημεία έγκειται αυτή η διαφοροποίηση;

Το ΣτΕ και ο Α.Π. έχουν διαμορφώσει μέσα από τις αποφάσεις τους, τη δική τους έννοια για τους γ.ο.ε. Συγκεκριμένα, τα ανώτατα δικαστήρια θεωρούν ότι οι γ.ο.ε. οι οποίοι μπορούν να ρυθμισθούν με νόμο, είναι εκείνοι που αναφέρονται στο σύνολο των εργαζομένων της χώρας, σε εργαζόμενους ενός κλάδου, ενός επαγγέλματος καθώς και μίας επιχείρησης εφόσον αυτό

επιβάλλεται από το δημόσιο συμφέρον. Κρίνοντας το περιεχόμενο των αποφάσεων, διαπιστώνουμε ότι αυτή η ευρύτητα της εξουσίας του νομοθέτη στο πεδίο ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων από αυτόν υπό τη «σκέπη» του γενικού συμφέροντος, οδηγεί σε παντοδυναμία του. Κατ' αυτόν τον τρόπο, καθίσταται ευχερής ο περιορισμός της άσκησης του δικαιώματος της συνδικαλιστικής ελευθερίας μέχρι και τον βαθμό μάλιστα της προσβολής του πυρήνα του. Εύστοχη κρίνεται η παρατήρηση του Μουδόπουλου⁵ ότι με αυτές τις αποφάσεις η νομολογία δεν καταλήγει τελικά σε ερμηνεία του Συντάγματος παρά μόνον δικαιολογεί, υπό το πρίσμα του γενικού συμφέροντος, τις επεμβάσεις των αρχών στο δικαίωμα της συλλογικής διαπραγμάτευσης. Μάλιστα, ο προαναφερθείς καθηγητής του εργατικού δικαίου, μέσα από την ερμηνεία που επιχείρησε για την αληθή έννοια των γενικών όρων εργασίας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο επιθετικός προσδιορισμός «γενικός» αναφέρεται στα κατώτατα όρια προστασίας της εργασίας τα οποία τίθενται υποχρεωτικά είτε από τον ίδιο τον νομοθέτη είτε δημιουργώντας αυτός τους κανόνες για τη θέσπισή τους.⁶ Αυτή η ερμηνευτική εκδοχή, κατά την κρίση μου, είναι ορθή εάν λάβουμε υπόψιν μας τον συμπληρωματικό προς τον νόμο, ρόλο των σ.σ.ε για την ευνοϊκότερη ρύθμιση των γ.ο.ε. Θέτοντας ο νόμος, μέσω των γ.ο.ε., κατώτατα όρια προστασίας της εργασίας, οι σ.σ.ε έχουν τη δυνατότητα να λειτουργήσουν στη συνέχεια ως «μηχανισμοί» που ρυθμίζουν ευνοϊκότερα τους όρους εργασίας κάτι το οποίο αναμφίβολα είναι θεμιτό και επιτρεπτό από τον νόμο.

Σε ό,τι αφορά την ενδεχόμενη βούληση διαφοροποίησής τους από ειδικούς όρους εργασίας, θα λέγαμε πως η έκφραση «γενικοί όροι εργασίας» δε σχετίζεται με κάποια ιδιαίτερη υφή ορισμένων όρων. Ουσιαστικά, δεν υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ γενικών και ειδικών όρων εργασίας αλλά αντίθετα, υπάρχουν γενικές και ειδικές ρυθμίσεις των όρων οι οποίες και δίνουν τον προσδιορισμό σε αυτές ως γενικών ή ειδικών⁷.

Ο προσδιορισμός «γενικοί» όροι εργασίας, ο οποίος και μόνον κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα, αναφέρεται σε μία γενική και αφηρημένη

⁵ Μουδόπουλος Σταύρος, Συλλογικό εργατικό δίκαιο – μεθοδολογικές προσεγγίσεις, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 63.

⁶ Μουδόπουλος Σταύρος, Συλλογικό εργατικό δίκαιο – μεθοδολογικές προσεγγίσεις, Αθήνα – Κομοτηνή 2005, σελ. 65.

⁷ Βλ. Καρακατσάνη Αλέξανδρο, Συλλογικό εργατικό δίκαιο, Αθήνα-Κομοτηνή 1992, σελ. 110.

ρύθμιση η οποία έχει ισχύ νόμου και ρυθμίζει τις εργασιακές σχέσεις. Συνεπώς, οι γ.ο.ε. υπό αυτή τους την ιδιότητα, είναι δυνατό να ρυθμίζονται μόνο με Γενικές Εθνικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας οι οποίες διαμορφώνουν ομοιόμορφα τις εργασιακές σχέσεις των μισθωτών όλης της χώρας.

2. Ο κρατικός παρεμβατισμός στη ρύθμιση των γ.ο.ε.

Οι γενικοί όροι εργασίας ρυθμίζονται με νόμο (Α.22 παρ. 2Σ). Από αυτήν την εξουσία του νομοθέτη, διαπιστώνουμε την έντονη κρατική παρέμβαση στη ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων. Η κρατική όμως παρέμβαση προέρχεται από τη βούληση του συντακτικού νομοθέτη και συνεπώς αποτελεί θεμιτό περιορισμό των εργασιακών δικαιωμάτων. Ωστόσο, δεν πρόκειται για παρέμβαση με απόλυτο χαρακτήρα. Ο καθορισμός των γ.ο.ε. από το κράτος, υπόκειται σε συγκεκριμένους περιορισμούς. Ειδικότερα, οι γ.ο.ε. μπορούν πλέον να συμπληρωθούν με σ.σ.ε. ή με διαιτητικές αποφάσεις, εξουσία η οποία πριν την ψήφιση του Συντάγματος του 1975 δεν αναγνωριζόταν. Η ρύθμιση των γ.ο.ε. από τον νόμο, ήταν απόλυτη χωρίς περιθώρια ευνοϊκής τροποποίησης τους από άλλους εργασιακούς παράγοντες. Στο ισχύον όμως Σύνταγμα (Α. 22 παρ. 2), διαφαίνεται η αναγνώριση της αρχής της ευνοϊκότερης ρύθμισης (των γ.ο.ε.). Αυτή η αρχή ενεργοποιείται και εκδηλώνεται όταν οι σ.σ.ε συμπληρώνουν τους γ.ο.ε. που έχουν τεθεί με νόμο, με ευνοϊκότερες για τις εργασιακές σχέσεις, ρυθμίσεις.

3. Η συμπληρωματική λειτουργία των σ.σ.ε

Στο ισχύον Σύνταγμα παρατηρείται μία τάση περιορισμού των απεριορίστων μέχρι πρότινος κρατικών εξουσιών στο πεδίο ρυθμίσεως των γ.ο.ε. Βούληση πλέον του συντακτικού νομοθέτη είναι να παραχωρήσει στις συνδικαλιστικές οργανώσεις ένα πεδίο ανάπτυξης πρωτοβουλιών υπό την προϋπόθεση όμως να μην καταχρώνται της εξουσίας που τους δίδεται και να μην παραγκωνίζουν την κρατική κυριαρχία. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις λοιπόν, έχουν τη δυνατότητα και το δικαίωμα να βελτιώνουν με σ.σ.ε. τους γ.ο.ε. που έχει ρυθμίσει το κράτος ως κατώτερες ευμενείς ρυθμίσεις για τους μισθωτούς. Η κρατική εξουσία περιορίζεται και δε ρυθμίζει αποκλειστικά τους όρους εργασίας όταν αυτό δεν είναι αναγκαίο για την πραγματοποίηση των

στόχων της. Σε διαφορετική περίπτωση, εάν το κράτος απαγόρευε κάθε βελτίωση των όρων εργασίας με σ.σ.ε., τότε θα περιόριζε και θα πρόσβαλλε τη συνταγματική κατοχυρωμένη αρχή της συλλογικής αυτονομίας (Α.23 παρ. 1Σ). Αποκλειστική ρύθμιση των όρων εργασίας από το κράτος, είναι επιτρεπτή σε εξαιρετικές μόνον περιπτώσεις όταν για παράδειγμα δεν έχουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις την αρμοδιότητα να ορίζουν κατώτατα όρια εργασίας υπέρ των εργαζομένων ή στην περίπτωση που η αποκλειστική ρύθμιση υλοποιεί κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους της Πολιτείας⁸. Ωστόσο, σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί ότι η αρχή της ευνοϊκότερης ρυθμίσεως σε συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι δυνατόν να καμφθεί. Συγκεκριμένα, είναι επιτρεπτή η σύναψη σ.σ.ε. που θέτει δυσμενέστερους όρους στις εργασιακές σχέσεις εάν αυτή σκοπεύει στην παροχή ανταλλαγμάτων από το κράτος ή στην κρατική υποχώρηση με αποτέλεσμα τη διευκόλυνση της γενικής θέσης των εργαζομένων.⁹

4. Το γενικό συμφέρον ως περιορισμός της συλλογικής αυτονομίας

Το κράτος έχει την εξουσία να ρυθμίζει αποκλειστικά τους γ.ο.ε. όταν αυτό επιβάλλεται από λόγους γενικότερου συμφέροντος η πραγματοποίηση του οποίου αποτελεί τον στόχο της κρατικής δραστηριότητας, όπως προκύπτει από το Α. 106 παρ. 1Σ. Οι λόγοι όμως που αναφέρονται στο γενικό συμφέρον θα πρέπει να είναι σοβαροί και δικαιολογημένοι. Κατά καιρούς, η αποκλειστική ρύθμιση των γ.ο.ε. από το κράτος χάριν γενικότερου συμφέροντος, είχε κριθεί ως καταχρηστική με αποτέλεσμα να περιορίζει την άσκηση ατομικών δικαιωμάτων. Ακόμη όμως και η κατάχρησή του δε μπορεί να οδηγήσει στην κατάργηση της πρόβλεψης της αυτής έννοιας του γενικού συμφέροντος διότι χρησιμεύει στην οριοθέτηση των κρατικών και των ατομικών εξουσιών.¹⁰

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η αποκλειστική κρατική ρύθμιση γ.ο.ε. χάριν γενικού συμφέροντος πρέπει να λαμβάνει χώρα μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας (Α. 25 παρ. 1 εδ. δ. Σ.) έτσι ώστε να μην υπερβαίνει σε ένταση και διάρκεια το αναγκαίο μέτρο

⁸ Βλ. Λεβέντη Γεώργιο, Συλλογικό εργατικό δίκαιο, Αθήνα 2007, σελ. 44.

⁹ Βλ. Κουκιάδη Ιωάννη, Εργατικό δίκαιο – Συλλογικές εργασιακές σχέσεις, Τόμος 2, Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 22.

¹⁰ Βλ. Λεβέντη Γεώργιο, Συλλογικό εργατικό δίκαιο, Αθήνα 2007, σελ. 43.

με αποτέλεσμα να θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος της συλλογικής αυτονομίας. Το γενικό συμφέρον, εν τέλει, είναι μία έννοια συνταγματική η οποία προκύπτει από συνταγματικά κατοχυρωμένες αξίες.

5. Νομολογιακή συρρίκνωση της συλλογικής αυτονομίας

Στο ζήτημα των γ.ο.ε. και της ρύθμισης τους από τον νόμο, η Ολομέλεια του ΣτΕ αρχικά είχε τηρήσει ευνοϊκή στάση υπέρ των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Συγκεκριμένα, με απόφασή της¹¹ αποδέχθηκε τη δυνατότητα να συμπληρώνονται οι γ.ο.ε. από σ.σ.ε. ή διαιτητικές αποφάσεις εφόσον με αυτές θεσπίζονται ευνοϊκότεροι για τους εργαζόμενους όροι εργασίας. Επίσης, η συγκεκριμένη απόφαση δέχθηκε ότι στην περίπτωση που οι γ.ο.ε. ρυθμίζονται από τον νόμο, αυτοί μπορεί να αναφέρονται όχι μόνο στο σύνολο των εργαζομένων της χώρας αλλά και σε εργαζόμενους μίας επαγγελματικής κατηγορίας ή και στο προσωπικό μίας επιχείρησης που εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον (π.χ. ΔΕΗ) με βάση την εξουσιοδότηση του Α. 43 παρ. 2Σ, εφόσον μία τέτοια ρύθμιση επιβάλλεται από το δημόσιο συμφέρον.

Σε μεταγενέστερη όμως απόφασή της¹², η ολομέλεια του ΣτΕ διαφοροποίησε την αρχική της παραδοχή. Αναγνώρισε το δικαίωμα στο κράτος να ρυθμίζει αποκλειστικά και εξαντλητικά τους όρους εργασίας χωρίς περιθώρια συμπλήρωσής τους από σ.σ.ε. ή διαιτητικές αποφάσεις. Όμως, το ΣτΕ σε αυτή την απόφαση, δέχθηκε ότι η παντοδυναμία του νομοθέτη όπως αυτή προκύπτει από την αποκλειστική ρύθμιση των γ.ο.ε., υπόκειται σε έναν περιορισμό. Πρόκειται για την απαγόρευση ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων από τον νομοθέτη κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καταλήγει στην πλήρη αποδυνάμωση της συλλογικής αυτονομίας. Ωστόσο, η απαγόρευση της πλήρους αποδυνάμωσης της συλλογικής αυτονομίας δεν κρίνεται χρήσιμη. Όπως εύστοχα παρατηρεί ο Χρυσόγονος¹³, σε κάθε περίπτωση ο νομοθέτης δε θα προέβαινε στην κατάργηση του θεσμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των συλλογικών συμβάσεων εργασίας κάτι το οποίο θα σήμαινε μεγάλο πολιτικό κόστος. Επιπλέον, ούτε η ίδια η κατάργησή τους θα είχε σημασία εφόσον έμμεσα ο νομοθέτης έχει τη δυνατότητα να τις

¹¹ ΣτΕ (Ολ), 80/1977, ΕΕΔ 1997, σελ. 190.

¹² ΣτΕ (Ολ), 632/1978, ΕΕΔ 1978, σελ. 269.

¹³ Χρυσόγονος Κώστας, Ατομικά Δικαιώματα, Αθήνα 2006, σελ. 520-524.

περιορίζει σε επίπεδο αχρησίας. Αυτό μπορεί να το επιτύχει με την εξαντλητική ρύθμιση εργασιακών θεμάτων και μάλιστα με τον τρόπο που εκείνος επιθυμεί αυτή τη ρύθμιση. Διαπιστώνεται δηλαδή από τα προαναπτυχθέντα, μία νομολογιακή συρρίκνωση του περιεχομένου της συλλογικής αυτονομίας, μίας από τις βασικότερες εκδηλώσεις του δικαιώματος της συνδικαλιστικής ελευθερίας.

Τελικά, η Ολομέλεια του Α.Π. με απόφασή της¹⁴, προσδιόρισε το πεδίο ρυθμιστικής εξουσίας του κράτους και των συνδικαλιστικών οργανώσεων σε ό,τι αφορά τους γ.ο.ε. Αναγνωρίζει μεν την αποκλειστική ρύθμιση των όρων εργασίας από το κράτος όμως αυτή η αποκλειστικότητα πρέπει να δικαιολογείται από λόγους γενικότερου συμφέροντος, όπως αυτό αναπτύχθηκε ανωτέρω. Τον περιορισμό της αποκλειστικής ρύθμισης γ.ο.ε. από τον νομοθέτη, μόνο στην περίπτωση της υπάρξεως γενικού δημοσίου συμφέροντος, δέχθηκε με απόφασή του και το ΣτΕ.¹⁵ Συγκεκριμένα, η Ολομέλεια του ΣτΕ δέχθηκε ότι η ρύθμιση των αποδοχών των μισθωτών δεν αποτελεί αποκλειστικό κρατικό προνόμιο παρά μόνον εάν η ρύθμιση τους επιβάλλεται από λόγους γενικότερου συμφέροντος. Ειδικότερα στην υπόθεση που εξέταζε, οι λόγοι γενικότερου συμφέροντος αντικατοπτρίζονταν σε λόγους κοινωνικών συμφερόντων που αφορούσαν τη λειτουργία της εθνικής οικονομίας. Μάλιστα, με προγενέστερη απόφασή του¹⁶, το ΣτΕ έκρινε αντισυνταγματική την εξουσία του διοικητικού συμβουλίου δημόσιου οργανισμού να καθορίζει τις αποδοχές του προσωπικού ύστερα από νομοθετική εξουσιοδότηση προς αυτό.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο θεσμός των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και η συνταγματική του προστασία αμφισβητήθηκε στο Σύνταγμα του έτους 1952. Πλέον, στο ισχύον Σύνταγμα (1975) είναι βέβαιη η αναγνώρισή του και η συνταγματική του κατοχύρωση όπως αυτή προκύπτει από τον συνδυασμό πλειόνων συνταγματικών διατάξεων. Εκτός από τη συνταγματικότητά του,

¹⁴ Α.Π. (Ολ), 626/1980, ΕΕΔ 1980, σελ. 566.

¹⁵ ΣτΕ (Ολ), 2289/1987, ΔΕΝ 1987, σελ. 868.

¹⁶ ΣτΕ 2426/1983, Το Σ 1988, σελ. 216.

αμφισβητήθηκε από τη νομολογία και η ίδια η ρυθμιστική του εξουσία. Τελικά, και η νομολογία δέχθηκε τη συμπληρωματική προς τον νόμο λειτουργία του και περιόρισε την αποκλειστική κρατική εξουσία ρύθμισης των όρων εργασίας μόνο στην περίπτωση ύπαρξης γενικού συμφέροντος. Απαραίτητη προϋπόθεση, είναι να μην παρατηρείται κατάχρηση της κρατικής εξουσίας του μέσω του αλόγιστου χαρακτηρισμού ρυθμίσεων ως υπαγομένων στο δημόσιο συμφέρον.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΣτΕ, Ολομ., 80/1977 : Δυνατότητα ευνοϊκότερης συμπλήρωσης των γενικών όρων εργασίας από συλλογικές συμβάσεις εργασίας ή διαιτητικές αποφάσεις.
- ΣτΕ, Ολομ., 632/1978 : Αποκλειστική ρύθμιση των γενικών όρων εργασίας από το κράτος υπό την προϋπόθεση μη αποδυνάμωσης της συλλογικής αυτονομίας.
- ΑΠ, Ολομ., 626/1980 : Αποκλειστική ρύθμιση των γενικών όρων εργασίας από το κράτος υπό την προϋπόθεση ύπαρξης γενικότερου συμφέροντος.
- ΣτΕ 2426/1983 - ΣτΕ, Ολομ., 2289/1987 : Αντισυνταγματικός ο καθορισμός των αποδοχών προσωπικού με νόμο εάν δεν υπάρχει λόγος δημοσίου συμφέροντος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

Στο παρόν παράρτημα παρατίθενται τα κείμενα των σημαντικότερων αποφάσεων που σχετίζονται με το θέμα της εργασίας. Έχει προηγηθεί μεταφορά τους από την καθαρεύουσα στη δημοτική γλώσσα.

ΣτΕ (ΟΛ), 80/77

Προεδρεύων: Αντιπρόεδρος κ. Γ. Αγγελίδης

Εισηγητής : Πάρεδρος κ. Θ. Κατζούρος

**Δικηγόροι : κ.κ. Δημ. Καλομοίρης, Μιχ. Βεκρής, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.
Χρ. Γαβαλλάς.**

Κατά το άρθρο 22 παρ. 2 του ισχύοντος Συντάγματος «με νόμο καθορίζονται οι γενικοί όροι εργασίας, που συμπληρώνονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας συναπτόμενες με ελεύθερες διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία».

Κατά την έννοια αυτής της διατάξεως, οι γενικοί όροι εργασίας, καθοριζόμενοι από το νόμο από κανονιστική πράξη βάσει ειδικής εξουσιοδότησης, κατά το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος, είναι δυνατό να αφορούν όχι μόνο στο σύνολο των εργαζομένων της χώρας ή κατηγορίας αυτών αλλά και στο προσωπικό μιας επιχείρησης που εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, όπως είναι η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, κατά τον ιδρυτικό της ν. 1468/1950, μέσω δε των συλλογικών συμβάσεων ή των διαιτητικών αποφάσεων συμπληρώνονται οι γενικοί αυτοί όροι εργασίας με σκοπό τη θέσπιση ευμενέστερων όρων εργασίας.

Το άρθρο 1 του ν.δ. 210 της 7/7 Δεκεμβρίου 1974 «περί ρυθμίσεων θεμάτων που αφορούν το προσωπικό της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού» (Α'364) ορίζει στην παράγραφο 1 ότι με κοινή απόφαση των Υπουργών Βιομηχανίας και Απασχολήσεως, δημοσιευμένη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να θεσπίζεται μετά από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου της Δημόσιας αυτής Επιχείρησης, κανονισμός καταστάσεως του κάθε φύσεως προσωπικού της, ρυθμίζοντας τους όρους της συμβάσεως

εργασίας αυτού, τις, κατά την εκτέλεση της εργασίας, διαμορφωμένες σχέσεις και τα της ασκήσεως πειθαρχικής εξουσίας, και στην παράγραφο 3 αυτού του άρθρου ότι: με την έκδοση προεδρικών διαταγμάτων μετά από πρόταση αυτών των Υπουργών προσδιορίζεται λεπτομερέστερα το περιεχόμενο του κανονισμού και καθορίζεται η διαδικασία θέσπισης και κύρωσης αυτού όπως και κάθε τροποποίηση ή συμπλήρωσή του. Στη βάση αυτής της εξουσιοδοτήσεως εκδόθηκε το προσβαλλόμενο διάταγμα με το οποίο καθορίζονται λεπτομερώς τόσο τα αντικείμενα τα οποία πρέπει να ρυθμίζονται από τον κατά την παράγραφο 1 του άρθρου αυτού εκδιδόμενου κανονισμού όσο και η διαδικασία εκδόσεως αυτού. Περαιτέρω το άρθρο 4 του ν.δ. 210/1974 ορίζει ότι αυτά που αποτελούν, κατά την εκάστοτε γενικώς ισχύουσα νομοθεσία για συλλογικές συμβάσεις εργασίας, αντικείμενο συλλογικής συμβάσεως θέματα του προσωπικού της Δημόσιας Επιχειρήσεως Ηλεκτρισμού διακανονίζονται και ρυθμίζονται στο εξής από αυτήν τη σύμβαση και σε διαφωνία κατά την εκάστοτε γενικώς ισχύουσα διαδικασία επίλυσης των συλλογικών διαφορών εργασίας. Οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας και αποφάσεις κατισχύουν του κανονισμού καταστάσεως προσωπικού της Δημόσιας Επιχειρήσεως Ηλεκτρισμού.

Όπως προκύπτει από τις ανωτέρω διατάξεις του ν.δ. 210/1974, οι όροι εργασίας του προσωπικού της Δημόσιας Επιχειρήσεως Ηλεκτρισμού, οι οποίοι κατ' αρχήν καθορίζονται από κανονισμό εκδιδόμενο κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 1 αυτού, επιτρέπεται να ρυθμίζονται κάθε φορά ευμενέστερα για τους εργαζόμενους με συλλογική σύμβαση εργασίας ή διαιτητική απόφαση, οι οποίες υπερισχύουν του κανονισμού καταστάσεως του προσωπικού αυτού. Η ρύθμιση αυτή είναι σύμφωνη προς το άρθρο 22 παρ. 2 του Συντάγματος, με βάση την ανωτέρω εκτεθείσα έννοια αυτού, και συνεπώς ο μόνος προσβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως ότι ο το ν.δ. 210/1974 και το στη βάση αυτού εκδοθέν προσβαλλόμενο διάταγμα είναι αντίθετα προς τη διάταξη αυτή του Συντάγματος, διότι οι όροι εργασίας του προσωπικού της Δημόσιας Επιχειρήσεως Ηλεκτρισμού, ως ειδικοί πρέπει να θεσπίζονται μόνο με συλλογική σύμβαση εργασίας ή διαιτητική απόφαση, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Αν και κατά μεν τη γνώμη ενός από τα μέλη του δικαστηρίου, ο λόγος αυτός ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αλυσιτελής, διότι δεν στρέφεται κατά του προσβαλλομένου διατάγματος αλλά του Κανονισμού

καταστάσεως προσωπικού της ως άνω Δημοσίας Επιχειρήσεως ο οποίος πρόκειται να εκδοθεί κατά το ν.δ. 210/1974 και το προσβαλλόμενο διάταγμα, κατά δε τη γνώμη δύο μελών του δικαστηρίου, αυτός ο λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αλυσιτελής, εφ' όσον, κατά το άρθρο 4 του ν.δ. 210/1974, οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας και οι διαιτητικές αποφάσεις υπερισχύουν του Κανονισμού καταστάσεως του προσωπικού της Δημοσίας Επιχειρήσεως Ηλεκτρισμού και συνεπώς δεν είναι δυνατό ν' ανακύψει αντίθεση αυτού του κανονισμού προς το άρθρο 22 παρ. 2 του Συντάγματος.

ΣΤΕ (ΟΛ), 632/1978

Πρόεδρος : κ. Ν. Μπουρόπουλος

Εισηγητής : κ. Δ. Καλλιβωκάς

**Δικηγόροι : κ.κ. Βασιλείου, Αλ. Μαρκόπουλος, Ευάγγ. Γυφτόπουλος,
Αθ. Βλάχος.**

[Παρατίθενται συγκεκριμένα χωρία της αποφάσεως τα οποία αναφέρονται σε ζητήματα σχετικά με το θέμα της εργασίας].

Με τη διάταξη του άρθρου 22 παρ. 2 του Συντάγματος, περιορίσθηκε η υπό το Κράτος των προηγούμενων Συνταγμάτων αναγνωρισμένη παντοδυναμία του νομοθέτη προς ρύθμιση θεμάτων που αναφέρονται στους όρους, τις συνθήκες και την αμοιβή της εργασίας, τα οποία ήταν δυνατό να αποτελέσουν αντικείμενο συλλογικών συμβάσεων εργασίας ή διαιτητικών αποφάσεων κατά τις διατάξεις του ν. 3239/1955 (φ. 125), μόνο εφ' όσον δεν ρυθμίζονταν ευθέως και αποκλειστικά από τον νόμο. Ήδη, κατά τις ανωτέρω διατάξεις [Α.22 παρ. 1, 22 παρ. 2, 23 παρ. 1 και 23 παρ. 2Σ] ο συνταγματικός νομοθέτης αναθέτει στον κοινό νομοθέτη τη μέριμνα της δημιουργίας συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και της ηθικής και υλικής εξυψώσεως όλων των εργαζομένων, μέσω της λήψης κατάλληλων, κατά την κρίση του, μέτρων, περαιτέρω δε τον καθορισμό και των «γενικών όρων εργασίας», αναγνωριζομένου πρώτα από τη συνταγματική διάταξη, του θεσμού της συλλογικής αυτονομίας των επαγγελματικών οργανώσεων προς τη συμπλήρωση των καθοριζομένων από το νόμο γενικών όρων εργασίας. Ειδικότερα, από το άρθρο 22 παρ. 2 του Συντάγματος, ως πρωταρχικός

φορέας της αρμοδιότητας ρυθμίσεως των αναφερομένων θεμάτων στις εργασιακές σχέσεις αναγνωρίζεται ο νομοθέτης, από τη σύγχρονη όμως κατοχύρωση του θεσμού της συλλογικής αυτονομίας των επαγγελματικών οργανώσεων, τίθεται φραγμός στην παντοδυναμία του νομοθέτη, κατά τη ρύθμιση αυτών των θεμάτων, έτσι ώστε να καθίσταται αντίθετη προς αυτή τη συνταγματική διάταξη η άσκηση της νομοθετικής αρμοδιότητας κατά τρόπο που να οδηγεί στην πλήρη αποδυνάμωση του αναφερόμενου θεσμού. Ως καθορισμός δε των γενικών εργασίας νοείται, κατά τη συνταγματική αυτή διάταξη η ρύθμιση κάθε θέματος που υπάγεται στον κύκλο των εργασιακών σχέσεων, εφ' όσον γίνεται κατά τρόπο κανονιστικό, χωρίς να αποκλείονται έτσι, τα ρυθμιζόμενα από τον νομοθέτη θέματα που αφορούν στους εργαζομένους μίας μόνο επιχείρησης ή και μίας ακόμη κατηγορίας μισθωτών αυτής καθ' όσον η γενική και αφηρημένη ρύθμιση των όρων εργασίας δεν συναρτάται προς τον αριθμό των εργοδοτών ή των μισθωτών, στους οποίους αναφέρεται αυτή. Κατά αυτόν τον τρόπο δεν αποκλείεται και η εξαντλητική ακόμη νομοθετική ρύθμιση συγκεκριμένου θέματος, αναφερομένου σε σχέσεις εργασίας, δηλαδή ρύθμιση που δεν αφήνει περιθώρια συμπλήρωσης του θέματος αυτού με συλλογική σύμβαση εργασίας ή διαιτητική απόφαση εφόσον οι εργασιακές σχέσεις της οικείας κατηγορίας μισθωτών, στο σύνολό τους, δε ρυθμίζονται από τον νομοθέτη κατά τρόπο που να περιστέλλει τη συλλογική αυτονομία μέχρι το σημείο της πλήρους αποδυνάμωσής της. Κατά τη γνώμη όμως ενός μέλους του δικαστηρίου, η παντοδυναμία του νομοθέτη μόνο με σαφή συνταγματική επιταγή θα μπορούσε να περιορισθεί, αυτή δε η επιταγή δεν περιέχεται στην ανωτέρω συνταγματική διάταξη. Στη συνέχεια, αυτή η εντολή της παραγράφου 1 προς τον κοινό νομοθέτη, ο οποίος πρέπει να μεριμνήσει για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης κ.λπ., απευθύνει ήδη, ειδικότερη προς αυτό «συνταγματική εντολή», για να καθορίσει τους «γενικούς όρους» εργασίας, δηλαδή το θεσμικό πλαίσιο της εργασιακής σχέσεως. Εξάλλου, παράλληλα προς την κρατική νομοθετική δραστηριότητα, η παράγραφος 2 του άρθρου 22 του Συντάγματος παραφυλάσσει, τόσο εντός του θεσμικού πλαισίου της εργασιακής σχέσεως, όσο και εκτός αυτού την ελευθερία των επαγγελματικών οργανώσεων να ρυθμίζουν με συλλογικές συμβάσεις τους όρους εργασίας. Στο πεδίο όμως, στο οποίο έχει επέμβει ρυθμιστικά ο νομοθέτης, η ελευθερία της συλλογικής συμβάσεως έχει όριο

τους όρους εργασίας, τους οποίους ο νόμος, κατά την εκάστοτε αποκαλυπτόμενη ερμηνευτικά έννοια αυτού, θέλησε να καθορίσει αποκλειστικά. Αυτή είναι η κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 22 έννοια της «συμπληρώσεως» του νόμου από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, με τους περιορισμούς δε αυτούς κατοχυρώνεται, στην ως άνω συνταγματική διάταξη, ο θεσμός των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, ως συναφής προς την αρχή της συνδικαλιστικής ελευθερίας και του δικαιώματος της απεργίας.

Α.Π. (ΟΛ), 626/1980

Πρόεδρος : κ. Δημ. Σκούμπης

Εισηγητής: Αρεοπαγίτης κ. Μιχ. Παπαδάκης

Δικηγόροι: κ.κ. Βασιλείου, Στ. Γιαννακόπουλος, Γ. Κουμάντος,
Αλ. Μαρκόπουλος

[Παρατίθεται συγκεκριμένο χωρίο της αποφάσεως σχετικό με το θέμα της εργασίας].

Κατά το άρθρο 22 παρ. 2 Συντάγματος 1975, «με νόμο καθορίζονται οι γενικοί όροι εργασίας, που συμπληρώνονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας συναπτόμενες με ελεύθερες διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία». Κατά την αληθή έννοια της διατάξεως αυτής, η οποία σκοπεύει στην καθιέρωση φραγμού στην παντοδυναμία του νομοθέτη κατά τη ρύθμιση θεμάτων αναφερομένων στη σχέση εργασίας, για τον καθορισμό ορίου μεταξύ της σχετικής εξουσίας αυτού και αυτής των φορέων της, από το άρθρο 22 σε συνδυασμό με το άρθρο 12 παρ. 1 του Συντάγματος, ως συνταγματικού θεσμού που κατοχυρώνει τη συλλογική αυτονομία των επαγγελματικών οργανώσεων, γενικοί όροι εργασίας είναι αυτοί που έχουν ως αντικείμενο τη γενική θεσμική διάπλαση της σχέσεως εργασίας, όχι μόνον αλλά και τη ρύθμιση κάθε άλλου θέματος της σχέσεως αυτής που ενδιαφέρει τη γενική έννομη τάξη, αφορώντας το γενικότερο κοινωνικό συμφέρον, το οποίο (συμφέρον) και αποτελεί το κριτήριο για την οριοθέτηση του χώρου λειτουργίας της εξουσίας του κρατικού νομοθέτη τόσο του από τον ίδιο πρωτογενούς δικαίου, όσο και του κατόπιν νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως ενεργούντος, προς θέσπιση ρυθμιστικών της

σχέσεως εργασίας κανόνων, σε σχέση προς αυτήν την εξουσία την απορρέουσα από τη συνδικαλιστική αυτονομία των επαγγελματικών οργανώσεων.

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας προστατεύονται συνταγματικά στο πλαίσιο του Α. 22 παρ. 2 Σ. Η συνταγματική τους αναγνώριση και κατοχύρωση προκύπτει και από τον συνδυασμό άλλων συνταγματικών διατάξεων, ιδίως από τον συσχετισμό με το Α. 23 παρ. 1 Σ. το οποίο κατοχυρώνει τη συνδικαλιστική ελευθερία. Οι ελεύθερες διαπραγματεύσεις με σκοπό τη σύναψη συλλογικής συμβάσεως εργασίας, αποτελούν περιεχόμενο και υλοποίηση του δικαιώματος της συνδικαλιστικής ελευθερίας. Η σύναψη συλλογικών συμβάσεων είναι πολύ σημαντική για την εύρυθμη λειτουργία των εργασιακών σχέσεων η οποία επιτυγχάνεται μέσω της ρύθμισης γενικών όρων εργασίας από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Οι συλλογικές συμβάσεις έχουν συμπληρωματικό ρόλο έναντι του νόμου ο οποίος είναι ο πρωταρχικός ρυθμιστής των όρων εργασίας. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν το δικαίωμα να τροποποιούν τις ρυθμίσεις του νόμου με την πρϋποθεση όμως της θέσπισης μίας ευνοϊκότερης ρύθμισης για τις εργασιακές σχέσεις. Ο συμπληρωματικός τους ρόλος αίρεται σε κάθε περίπτωση που ο νόμος ρυθμίζει αποκλειστικά τους όρους εργασίας χάριν γενικότερου συμφέροντος.

Βασικά λήμματα που σχετίζονται με το περιεχόμενο της εργασίας

- αποκλειστική κρατική ρύθμιση
- γενικό συμφέρον
- γενικοί όροι εργασίας
- ελεύθερες διαπραγματεύσεις
- ευνοϊκότερη ρύθμιση
- κρατικός παρεμβατισμός
- νόμος
- συλλογική αυτονομία

- συλλογική σύμβαση εργασίας
- συνδικαλιστική ελευθερία
- συνταγματική προστασία
- συμπληρωματική λειτουργία

THE CONSTITUTIONAL PROTECTION OF COLLECTIVE UNION

CONTRACTS

SUMMARY

The collective union contracts are protected constitutionally in the framework of the Article 22, paragraph 2 of the Constitution. Their constitutional recognition and protection result also from the combination of other constitutional provisions, same from the correlation with the Article 23 paragraph 1 of the Constitution, which guarantees the trade-union freedom. The free negotiations, aiming at the conclusion of collective union contracts, constitute the content and the concretization of right of trade-union freedom. The conclusion of collective union contracts is very important for the harmonic functioning of labour relations which is achieved through the regulation of general labour terms by the trade-union organizations. The collective union contracts have supplementary role against the law which is the fundamental regulator of labour terms. The trade-union organizations has the right to modify the regulations of law, with the condition however to establish a more favourable regulation on the labour relations. Their supplementary role is raised in any case that the law regulates exclusively the labour terms thanks to more general interest.

Basic entries that are related with the content of labour

- exclusively state regulation
- general interest
- general labour terms
- free negotiations
- more favourable regulation
- state interventionism
- law
- collective autonomy
- collective union contrast

- trade-union freedom
- constitutional protection
- supplementary functioning

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκούτος Γ. Χαρίλαος, Συλλογικό εργατικό δίκαιο, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2006, σελ. 89-92.
- Δαγτόγλου Π.Δ., Ατομικά δικαιώματα, Τόμος Β΄, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 976-981, 990 -993.
- Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Γενική συνταγματική θεωρία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2004, σελ. 29-31, 35.
- Καρακατσάνης Γ. Αλέξανδρος, Η συλλογική σύμβαση εργασίας (Νόμιμος διάπλωση και προβλήματα), Τυπογραφία ΚΜ, Αθήνα 1974, σελ. 21 επ.
- Καρακατσάνης Γ. Αλέξανδρος, Συλλογικό εργατικό δίκαιο, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1992, σελ. 108-109, 116, 134-135, 146, 177-180.
- Καρδαράς Ι. Αθανάσιος, Οι κανόνες του δικαίου της εργασίας και η σχέση των προς την συλλογικήν σύμβασιν, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1978, σελ. 23-26, 129, 133-136, 144-147.
- Κουκιάδης Δ. Ιωάννης, Εργατικό δίκαιο – συλλογικές εργασιακές σχέσεις, Τόμος Β΄, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσ/νίκη 1999, σελ. 1-28, 99-107.
- Λεβέντης Α. Γεώργιος, Συλλογική αυτονομία και κρατικός παρεμβατισμός στο εργατικό δίκαιο, νομικές εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1981, σελ. 28-47, 89-100, 242-249.
- Λεβέντης Α. Γεώργιος, Συλλογικό εργατικό δίκαιο, εκδόσεις δελτίου εργατικής νομοθεσίας, Αθήνα 2007, σελ. 30-52.
- Μουδόπουλος Σταύρος, Περιεχόμενο και κατοχύρωση της συλλογικής αυτονομίας, ΝοΒ, 1983, σελ. 473-479.
- Μουδόπουλος Σταύρος, Συλλογικό εργατικό δίκαιο – μεθοδολογικές προσεγγίσεις, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 58-67, 414-415.
- Χρυσόγονος Χ. Κώστας, Ατομικά Δικαιώματα, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σελ. 517-524.

Ηλεκτρονική διεύθυνση

www.law.uoa.gr/~adimitrop